

IMPLEMENTATION OF JOHN DEWEY'S REFORMATORY PEDAGOGY IN THE PROCESS OF REHABILITATION OF SPECIALISTS IN MODERN CLASSES OF UKRAINE

Chopik Yrii

*Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor of linguistics,
Ivano-Frankivsk National Medical University,
Ivano-Frankivsk, Ukraine*

Strazhnikova Inna

*PhD hab. (Education), Professor of Bohdan Stuparyk Pedagogy
and Educational Management Department,
Vasyl Stefanyk Precarpathian National University
Ivano-Frankivsk, Ukraine*

РЕАЛІЗАЦІЯ РЕФОРМАТОРСЬКОЇ ПЕДАГОГІКИ ДЖОНА ДЬЮЇ В ПРОЦЕСІ ПІДГОТОВКИ СПЕЦІАЛІСТІВ РЕАБІЛІТАЦІЙНОГО СПРЯМУВАННЯ У СУЧАСНИХ ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ УКРАЇНИ

Чопик Юрій

*кандидат педагогічних наук, доцент кафедри мовознавства,
ДВНЗ «Івано-Франківський національний медичний університет»
Івано-Франківськ, Україна*

Стражнікова Інна

*доктор педагогічних наук, професор,
професор кафедри педагогіки та
освітнього менеджменту імені Богдана Ступарика
ДВНЗ «Прикарпатський національний університет
імені Василя Стефаника»
Івано-Франківськ, Україна*

Abstract

The critical-constructive analysis of scientific works of researchers of experimental pedagogy is carried out. The achievements, some directions and prospects of further study of the problem are shown. The program of the experimental part of learning a foreign language at the faculties of rehabilitation been tested.

Анотація.

Здійснено критично-конструктивний аналіз наукових праць дослідників експериментальної педагогіки. Показано досягнення, окремі напрями та

перспективи подальшого вивчення проблеми. Апробовано програму експериментальної частини вивчення іноземної мови на факультетах реабілітаційного напрямку.

Key words: John Dewey, «pedagogy of reforms», speech culture of a foreign language, specialists in rehabilitation, speech principles, education, methods.

Ключові слова: Джон Дьюї, «педагогіка реформ», мовленнєва культура іноземної мови, фахівці реабілітаційного спрямування, мовленнєві засади, освіта, методи.

Україна цілеспрямовано та поступально реалізує стратегічний державний курс на євроінтеграцію. Його невід’ємною складовою є модернізація змісту освіти згідно з міжнародними стандартами й вимогами, що передбачає глибоке осмислення й творче використання зарубіжного історичного досвіду щодо формування індивідуума на основі перевірених часом засад і постулатів теорії та практичних навиків.

Основну роль в охоплюючому осмисленні зарубіжного досвіду навчання й виховання повинна відіграти вітчизняна історико-педагогічна наука, адже вона нагромадила значний масив досліджень різних аспектів розвитку «педагогіки реформ» кінця XIX – 30-х рр. XX ст., який потребує творчої адаптації в освітній простір України.

Сучасні українські науковці помітно просунулися у розробці теоретико-методологічних засад педагогічної персоналістики, яку подекуди вважають «новим», «інноваційним» напрямом історико-педагогічних досліджень, хоча вона має глибокі коріння, зокрема й у вигляді біографістики. У руслі наукового дискурсу вони визначають інструментарій і методичні підходи вивчення й інтерпретації ідей та поглядів відомих і менш знаних педагогів та освітніх діячів різних історичних періодів. Переосмислення їх творчої спадщини відкриває нові підходи і можливості вивчення історико-педагогічних явищ минулого.

Так, Джон Дьюї – визначна постать у педагогіці прагматизму та функціональної психології. Вчений вважав, що є два основні компоненти: навчальні заклади й суспільство, адже люди пізнають нову інформацію не заради самих знань, а заради навичок (поєднання пізнання і діяльності).

Багато вчених (Robert Lado, Harry Hoijer, Edward Sapir, Л. Олійник, Б. Ажнюк, Р. Зорівчак, С. Влахов, С. Флорін) вирізняють явище культури і дають нам можливість усвідомити важливість взаємозв'язку культури і мови. Поняття загальної культури мови і мовлення виявляється у царині духовних професійних якостей кожної людини і фахівця зокрема. Це пояснюється усвідомленням ролі й значення культури мовлення у майбутній фаховій діяльності; зростанням інтересу до себе, своїх можливостей у плані самоосвіти, самовдосконалення, самореалізації; посиленням ролі національно-мовної самосвідомості; виробленням навичок мовного чуття; уміннями дотримуватися норм української літературної мови, користуватися її виражальними засобами з урахуванням умов і завдань комунікації [2].

Тому головне призначення сучасних ЗВО – дати студентам можливість накопичувати великий досвід співіснування з природою, людьми та в соціумі загалом. Теорія вивчення, студіювання й виховання – основні дидактичні постулати Дж. Дьюї сходять (об'єднуються) до розуміння природи, як загальної функції. Виховання базується перш за все на передачі досвіду в процесі комунікації, адже саме спілкування – процес передачі досвіду для загального збагачення. Соціальне середовище володіє виховною, формуючою силою настільки, наскільки індивід бере участь у випадкових соціальних видах діяльності.

Навчальна мотивація забезпечує ситуації, тісно пов'язані з навколишнім середовищем, дійсністю, в якій індивід повинен жити і діяти. Відтак основна думка Дж. Дьюї – постійне вдосконалення і примноження досвіду, набутого самостійно у відповідних «штучно-створених ситуаціях», у процесі участі й активного діяння в них.

Як один з методів виховання, ідея самоконтролю веде за собою організованість (роботи в майстернях, лабораторіях, садах - навчально-розвиваюче середовище). Керуючи активністю студентів, задаючи їм завдання в правильному векторі, викладачі формують навички культури і дисципліни, а відтак праця виховуватиме, адже на шляху від бажання до досягнення цілі стоїть напруженість й опір при подоланні перешкод. Зміст освіти засвоюється як побічний продукт в процесі активного дослідження «проблеми навчального середовища», організованого як послідовність педагогічних ситуацій. У цьому прагматичному трактуванні знань як життєвого досвіду закладено вміст і методика «проектів» всієї школи діяння. Людям потрібні знання, які можна використати на практиці у побуті, а не забивати свою голову нісенітницями. Тому вислів «*Scientia potentia est*» повинен звучати: «*Practica scientia potentia est*».

Вивчення педагогічної теорії Дж. Дьюї дало змогу виділити й охарактеризувати її основні принципи: 1) досвід - кінцева складова знань, тісно пов'язаний з виконанням дій, а не з вивченням об'єктів; мислення стає інструментом для вирішення розумових проблем; 2) цінним є те, що приносить практичний результат – процес виконання практичних задач, в яких студенти вчаться працювати в колективі та пізнавати світ; 3) інтереси бакалавра – основа освітнього процесу; 4) орієнтувати бакалавра, магістра на майбутню професійну діяльність в суспільстві – не тільки до набуття конкретних знань, але й участі соціальної та громадської робіт; 5) система проектів, грантів. Освіта повинна постійно реагувати на зміни, які відбуваються у світі. Якщо цієї задачі не буде виконано, то суспільство зіштовхнеться з проблемами, не будучи готовими з їх вирішенням [1].

Для перевірки ефективності запропонованої методичної моделі формування у ЗВО підготовки майбутніх фахівців медичного факультету спеціальності «Фізична терапія та ерготерапія» та факультету фізичного виховання і спорту спеціальності «Фізична реабілітація» (на базі ДВНЗ «Івано-Франківський національний медичний університет» та «Прикарпатський

національний університет імені Василя Стефаника» відповідно) проводився формувальний експеримент.

Основна ідея нашої роботи полягає в тому, що формування професійних навичок студентів здійснюється на всіх рівнях вивчення різних дисциплін, одна з яких вивчення іноземних мов у закладах вищої освіти.

Дослідження перевірки дієвості педагогічних підходів до формування мовленнєвої культури іноземною мовою майбутніми фахівцями означених спеціальностей відбувалося впродовж 2020-2021 рр. за трьома етапами (підготовчий, основний та підсумковий) науково-педагогічного пошуку. До експерименту на різних етапах було залучено 177 студентів 1-4 курсів під час вивчення латинської, іноземної мови, іноземної мови за професійним спрямуванням, педагогіки, теорії і методики фізичної культури і спорту, основ психологічної і соціальної реабілітації.

Студенти в кожному ЗВО були поділені на дві групи: перша – за принципом вчення Дж. Дьюї, друга – за стандартами «типовий план». Загальна кількість студентів в ДГ становила 84, а в ТГ – 93. В групах I типу протягом усього періоду експерименту використовували ідеї навчання Дж. Дьюї: унаочнення, новітні технології, а саме internet, youtube, skype, Webex, адже щоб вивчити мову потрібно завжди бути в мовному середовищі.

На початковому рівні ми використали теоретичні засади дослідження: аналіз для унаочнення навчальних планів, рівень сформованості базових і професійних навичок студентів під час проходження практик, метод синтезу для відновлення форми професійних навичок, метод абстрагування для визначення мовленнєвої культури як професійної цінності для взаємозв'язку з пацієнтами і середовищем. Метод узагальнення дав змогу вибрати показники оцінки рівня сформованості мовленнєвої культури студентів-реабілітологів, метод проєктування і моделювання послужив дієвості системи формування мовленнєвої культури як складової компетентностей майбутніх фахівців.

Наступний рівень забезпечив реалізацію експериментального навчання, мета якого полягала у зміні підходів до формування навичок студентів

відповідно до завдань дослідження. Крім того, у ході експерименту впроваджувалися загальнопедагогічні підходи в процесі апробації спецкурсу «Культура спілкування іноземною мовою для фахівців реабілітаційного спрямування» задля формування мовленнєвої культури як складової компетентностей майбутніх фахівців обраної спеціальності. Водночас визначалися рівні мовного розвитку студентів та ступені сформованості їхніх ціннісних орієнтацій.

На останньому етапі експерименту узагальнювалися результати дослідного навчання на основі аналізу анкет для викладачів, а також відповідей студентів на певні завдання (тести, аудіювання, ситуативні задачі), спрямовані на визначення рівня сформованості ціннісних орієнтацій майбутніх фахівців.

Суб'єктами керування процесом становлення мовленнєвої культури майбутніх фахівців обраного напрямку виховання в умовах ЗВО є викладачі дисциплін педагогічних та філологічних кафедр. У ході запровадження вивчення підготовки майбутніх фахівців вирішується проблема зацікавлення студентів. На цій стадії необхідно виконати такі завдання: активізувати асоціативне мислення, дати «актуальну настанову», «створити необхідний емоційний фон, пробудити аналітичну думку та уяву студентів, підготувати їх до повноцінного та глибокого сприйняття матеріалу», передати студентам необхідний фонд знань.

На етапі підготовки до сприйняття мовленнєвої ситуації іноземною мовою студенти переходять у фазу діяльності, де відбувається формування ціннісних орієнтацій – відображення у свідомості специфічних властивостей предметів і явищ навколишнього середовища (цінностей), на основі чого формується передрозуміння ситуації, що викликає бажання продовжувати ознайомлення з навчанням. Цей крок методики передбачає реалізацію принципу передачі матеріалу «рівний – рівному».

Ефективність пропонованої методики формування ціннісних орієнтацій визначалася на основі обізнаності студентів із ситуативними задачами, з уміннями оперувати знаннями. Контрольна перевірка навчальних досягнень

студентів в експериментальних групах передбачала виявлення дієвості методики формування ціннісних орієнтацій студентів.

Для оцінювання дієвості загально-педагогічних підходів та формування мовленнєвої культури майбутніх фахівців спеціальностей «Фізична терапія та ерготерапія» та «Фізична реабілітація» використано інформаційно-когнітивний, рефлексивно-операційний, особистісно-вольовий критерії. При розробці критеріїв оцінювання дієвості загально-педагогічних підходів формування мовленнєвої культури майбутніх фахівців обраної спеціальності, важливий оптимальний вибір принципів, підходів і методів навчання. Критерії оцінювання навчальних досягнень студентів у ДГ та ТГ визначалися відповідно до рівня сформованості високого, достатнього, середнього та низького, при цьому складність завдань була рівнозначною.

Високий рівень мають ті студенти, які виявили глибокі знання з мовленнєвої культури, мають уявлення про цінності та переконання у значущості спілкування, розкрили обґрунтоване власне емоційно-оцінне ставлення до проблем вивчення.

Достатній рівень демонструють студенти, які знають та розуміють предмет, однак виявляють недостатнє власне ставлення до зображеного.

Середній рівень – передбачає наявність фрагментарних знань, відсутність пояснень власного розуміння порушених проблем.

Низький рівень сформованості навиків передбачає мінімальні професійні знання в студентів, низьку навчальну мотивацію, поверхові якості цінностей.

Рівні сформованості ціннісних орієнтацій студентів визначалися на основі виконання різноманітних завдань, у результаті чого виявлялися вміння студентів самостійно використовувати набуті знання на заняттях.

У процесі перевірки якості мовленнєвої культури майбутніх фахівців на пряму реабілітації було проведено тестування за можливістю оперувати професійною термінологією іноземними мовами. Першим показником було оцінювання знань професійної термінології іноземною мовою у студентів під час проходження практики за 5-бальною шкалою. Результати аналізувались за кількістю правильних відповідей (див. табл. 1).

Таблиця 1

**Результати сформованості знань професійної термінології
іноземною мовою у студентів**

ДВНЗ	Показники сформованості знань професійної термінології іноземною мовою у студентів							
	Високий		Достатній		Середній		Низький	
	ДГ	ТГ	ДГ	ТГ	ДГ	ТГ	ДГ	ТГ
ІФНМУ	20	18	13	18	6	5	4	4
ПНУ	17	15	15	23	7	7	5	3

Для перевірки ефективності впровадження спецкурсу «Культура спілкування іноземною мовою для фахівців реабілітаційного спрямування» були впроваджені картки студента, в яких чітко визначалися показники якості знань термінології іноземною мовою впродовж вивчення спецкурсу у поєднанні зі складовою дисциплін. Програма спецкурсу передбачала цілеспрямований розвиток навичок формулювати іноземною мовою визначення різних понять. Ця робота була організована графічним методом – складанням таблиці, за розділами: обсяг, кількість, характер зв'язку; сутність визначення поняття; видова специфіка, призначення. У міру засвоєння алгоритму ця робота для більшості студентів уже не становила труднощів.

Результати виконання завдань експерименту засвідчили про значні позитивні зрушення в рівні сформованості мовленнєвих фахових орієнтацій по теорії Дж. Дьюї у студентів груп двох ЗВО. Отримані дані дозволяють констатувати вагомі позитивні результати запропонованої методики.

Отримані дані ціннісних орієнтацій студентів дозволяють зробити такі висновки: помітно зменшується відсоток студентів із низьким рівнем сформованості ціннісних орієнтацій в групах за Дж. Дьюї; у типових групах тести показують схожу тенденцію до зменшення відсотка студентів із недостатнім рівнем знань, проте відсоток таких студентів незначний; спостереження за достатнім рівнем сформованості ціннісних орієнтацій свідчить про певну стабільність обидвох груп; у групі студентів із високим рівнем професійних навичок переважну більшість становили студенти з груп по методиці навчання Дж. Дьюї.

Отже, порівняльний аналіз показників навичок студентів свідчить про ефективність упровадженої методики. Кількісні та якісні показники результатів виконання студентами запропонованих завдань у кожній групі вказують на те, що навчання за розробленою методикою дозволило показати кращі результати успішності, позитивно позначилося на загальному мовному розвитку студентів.

Таблиця 2

Оцінювання показників мовленнєвих вмінь (аудіювання) студентів

ДВНЗ	Показники сформованості мовленнєвих вмінь (аудіювання) студентів							
	Високий		Достатній		Середній		Низький	
	ДГ	ТГ	ДГ	ТГ	ДГ	ТГ	ДГ	ТГ
ІФНМУ	18	15	11	21	10	10	4	9
ПНУ	20	17	17	20	2	4	3	7

За час проведення експерименту відбулися позитивні зміни за всіма критеріями дослідження. Серед найпоширеніших ознак найбільш інтенсивніше відбулися зміни за ознаками:

- вміння з професійної термінології іноземною мовою – 4,18 бали (ДГ ІФНМУ), на противагу – 3,61 бали (ТГ ІФНМУ); 4,3 бали – (ДГ ПНУ) та 3,64 бали – (ТГ ПНУ);

- аудіювання – 4,26 бали (ДГ ІФНМУ), на противагу – 3,81 бали (ТГ ІФНМУ); 4,18 бали – (ДГ ПНУ), та 3,56 бали – (ТГ ПНУ) (рис.1).

Також студенти ДГ двох ЗВО були активніші, вільно оперували професійною термінологією, вірно перекладали речення, демонстрували швидкий темп мови, дикцію а також високі вміння аудіювання. Порівняно високу якість показників мовленнєвої культури продемонстрували студенти за умови перевірки знань на різних етапах опитування. За період проведення експерименту різними методами визначався і рівень якості знань студентів з іноземних мов (Рис. 1).

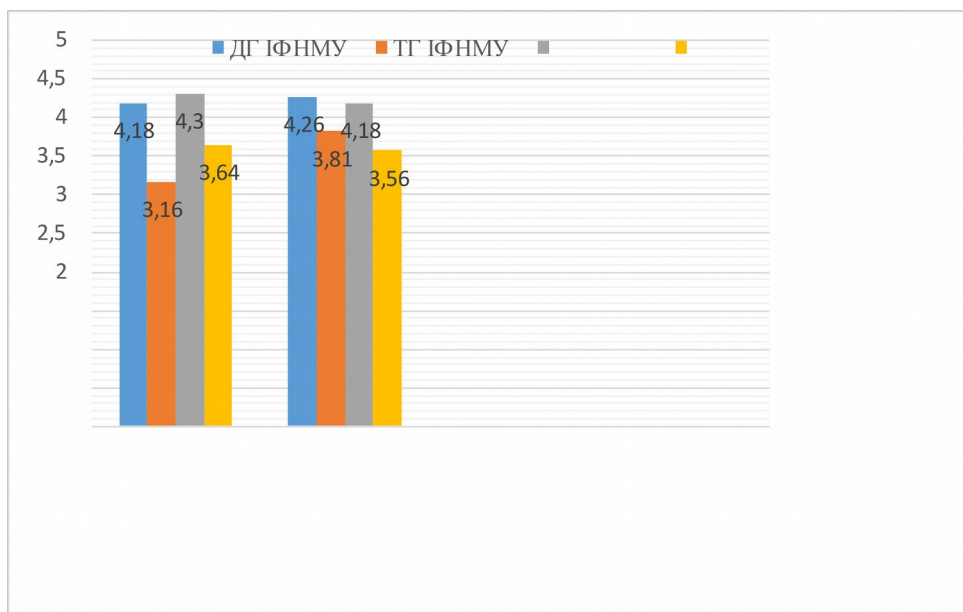

Рис. 1 Результати сформованості професійно-мовленнєвої культури в студентів

Таким чином, за показниками результатів дослідження студенти Івано-Франківського національного медичного університету показують кращі знання в області аудіювання 4,26 бали, натомість студенти ПНУ імені Василя Стефаника - 4,18 бали. Однак, з навичок професійної термінології іноземною мовою студенти ПНУ показали кращий результат (4,3 бали), ніж студенти ІФНМУ (4,18).

Таким чином, педагогічні теорії Джона Дьюї є актуальними для впровадження в освітній простір сучасних ЗВО, що доведено в ході теоретичної розробки й експериментальної перевірки методики формування ціннісних орієнтацій студентів та сприяли процесу засвоєння знань з іноземних мов майбутніми спеціалістами профілю реабілітації. Під час проведення експерименту враховано фактори даної професії та особливості навчання в обох університетах; здійснено відбір ефективних методів, прийомів, видів та форм навчальної діяльності, спрямованих на формування ціннісних орієнтацій студентів; виявлено рівні сформованості ціннісних орієнтацій двох експериментальних груп і потенційні можливості запропонованої методики.

Список літератури:

1. Бим-Бад Б. М. Джон Дьюї як педагог. URL: www.bim-bad.ru/biblioteka/article_full.php?aid=588.
2. Гуренко Н. В. Мовленнєва компетентність та культура майбутнього фахівця. URL: www.psyh.kiev.ua/
3. Дьюї Дж. Демократія і освіта / Джон Д'юї; пер. з англ. І. Босака, М. Олійник, Г. Пехник. Львів: Літопис, 2003. 294 с.
4. Дьюї Дж. Демократія і освіта / Джон Д'юї; пер. з англ. М. Василечко. Львів : Кальварія, 2003. 84 с.
5. Коваленко В. О. Філософсько-педагогічна концепція Д. Дьюї *Актуальні проблеми педагогіки і психології*: зб. наук. пр. Ніжин: Ніжинський держ. пед. ін-т, 1995. С. 90–97.
6. Чопик Ю. С., Стражнікова І. В. Зарубіжна реформаторська педагогіка в оцінках українських науковців (друга половина XX – початок XXI століття): *монографія*. Івано-Франківськ: НАІР, 2017. 264 с.
7. Чопик Ю. С. Прагматизм як напрям зарубіжної реформаторської педагогіки кінця XIX – першої третини XX ст.: рецепція вітчизняних дослідників. *Психолого-педагогічні проблеми сільської школи*: зб. наук. пр. Умань: ФОП Жовтий О. О., 2014. Вип. 49. С. 227-234.
8. Lado R. Linguistics across cultures. *The University of Michigan press*, 1957. 123p.
9. Sapir E. The Status of Linguistics as a Science. *Berkeley and Los Angeles: University California Press*, 1949. 546 p.